

SZABÓ DÁNIEL

Párt vagy nem párt

Program
vagy nem program

„Itt a Pierre Ménard név, körbevéve a tengernyi Kováccsal, Szabóval, Jánossal és Ferencsel (és Esti Kornéllal! :-)) a történelmet nem mint a valóság megismerését, hanem mint forrását határozza meg. Számára nem az a történelmi igazság, ami megtörtént, hanem az, amiről azt tartjuk, hogy megtörtént.” (Esterházy Péter)¹

„Apponyi György gróf egy felhívást bocsájtott ki sok ezer példányban s több nyelven a kat. választókhoz, melyben felszólítja őket, hogy csakis oly képviselőkre adják szavazataikat, kik megígérik, hogy küzdeni fognak a kat. autonómia életbeléptetése mellett, védeni az egyházi, s illetőleg kat. alapokat és alapítványokat, sőt rajta lesznek, hogy ama vizsgálat, mely Deák Ferenc indítványára a vallás és tanulmányi alapot illetőleg az országgyűlés által elrendeltetett s részben már végre is hajtatott, mint jogtalan beavatkozás a kat. egyház birtokába, megszüntetessék, hogy továbbá a *placetum*, közös iskola, polgári házasság intézményei ellen küzdeni fognak.

Több helyütt történt, hogy a papság az Apponyi-féle pontokat a képviselőjelölt elé terjeszté, s az iránt nézetnyilvánításra szólítá fel. Így tón a pozsonyi kat. kaszinó Lónyay és Szlávy miniszterekkel szemben, s e pontok elfogadásától vagy elvetésétől feltételezte szavazatait; a miniszterek ugyan nem válaszoltak, talán azért, mert a casino tagjai közt is oly nézet vergődött érvényre, mely a tett interpellatiót mint helytelent elutasította. *Ivánka Zsigmondot* is felszólítá egy kerület papsága, de az ő válasza aligha kielégíté az interpellálókat. Azt mondá, hogy követni fogja mindenben *Deák Ferencet*, s a polgári házasságra még nem tartja eléggé érettnek, eléggé felvilágosultnak nemzetünket stb. *Széll Kálmán* pedig, legalább a »M. Á.«-ban megjelent egyik levelezés szerint, visszautasítá azt, s azon *pium desideriumok* közé sorolta, az autonómia kivételével az Apponyi-féle pontokat, melyek a magyar állam jelen fejlődési stádiumában nem érvényesíthetők. *Török Sándort* (a János fiát), ki pár nap előtt bukott meg elébbi kerületében a Deák-párti *Beöthy Ákos* ellen, némely lap »Apponyi-párti«-nak qualificálta. *A komáromi kat. casino Ghyczy Kálmánt* kérdezte meg az Apponyi-féle pontok iránt.”²

1 Esterházy Péter: Esti Kornél tökéletes élete avagy Pierre Ménard, a magyar Don Quijote szerzője – vázlat. – Életés Irodalom 2005. szept. 2. 18., újabban: *Uő*: Esti. Bp. 2010. 146.
2 (H.P.): Pest, jún. 22. Szabad Egyház 1872. jún. 23. 1–2. – A cikk szerzője Matala Péter.

Az 1872-es általános országgyűlési választások közepén megjelentetett újságcikk egy magát bőszen katolikusnak valló, de a katolikusok önálló politikai szervezését elutasító lapban, leginkább az események összefoglalásának nevezhető.

A korszak röpirat- és visszaemlékezés-irodalmában is szerepel az adott kísérlet, gondolhatunk itt Toldy István *Öt év története* című 1872-ben megjelent munkájára, „Viola Károly és gr. Apponyi György tehát Pozsonyt választották működésük kiindulási pontjává s 1872. januárban a pozsonyi katolikus kaszinóban ékes beszédeket tartottak »pozitív hithez ragaszkodó« követjelöltek mellett. Január végén az esztergomi érsekhez értekezletre gyűltek a főpapok és ultramontán mágnások. Februárban Haynald, gr. Wenckheim László és gr. Cziráky János nyíltan megtagadták a felsőházban az állam tetszvényi jogát és gr. Apponyi György tollat fogott és hírlapokban kezdte hirdetni egy katolikus párt szükségét.”³

Halász Imre az 1870-es évben egy katolikus párt létrehozásán munkálkodó Apponyi Györgyről ír.⁴

A Néppárt létrehozójának, Zichy Nándornak életrajzírója szinte a saját párt előtörténeteként említi meg, kísérletként az 1872-es eseményeket.⁵

Apponyi Albert visszaemlékezéseiben ír atyjának pártalakítási kísérletéről (mellyel, egyébként ő nem értett egyet), s melyet a katolikus és konzervatív vezérférfiak végül is alapvetően inkább kontraproduktívnak, mint ígéretesnek találtak.⁶

Tudományos publikációban Tóth László tanulmányában jelenik meg az ügy. Ő az adott kérdésnél részben Apponyi Albert visszaemlékezésére támaszkodik, de hozzátesz valamit a történethez, mikor leírja: „mégis Apponyi, aki ilyen alakulást a megelőzés szempontjából is szükségesnek tartott, – konzervatív támogatással – megindította akcióját az új párt érdekében. A politikai zászlóbontás az Apponyi György által aláírt »Gruss und Aufruf an die katholischen Wähler«

3 Toldy István: *Öt év története*. Bp. 1872. 237–238.

4 Halász Imre: Egy letűnt nemzedék. Emlékezések a magyar állam kialakulásának újabb korszakáról. Bp. 1911. 477.

5 „Ekkortájt az autonómiai kongresszus összehívásának, ülésezésének és határozatainak hatása alatt a »Magyar Állam« sűrűn hangoztatta egy katolikus politikai párt alakításának szükségességét. A konzervatív Sennyey, Apponyi György, Mailáth György ezt ellenezték, de ellenezte Zichy Nándor is, akinek hite és felfogása az volt, hogy »a Deák-párton is tudnának érvényesülni a katolikusok«. Párt helyett Pesten, Pozsonyban, Temesvárott, Szatmártt katolikus politikai kaszinók alakultak, amelyek azonban igen rövid életűek voltak, jelölül annak, hogy a katolikus szervezkedés tudata akkor még igen gyenge volt, hogy a katolikus közönség akkor még szinte vakon bízta rá magát s az egyház érdekeit arra a pártra, amely utóbb a balközéppel egyesülvén, mint szabad-elvű párt céltudatos és agresszív harcot indított a magyar katolicizmus ellen.” *Bonitz Ferenc*: Gróf Zichy Nándor. Élet- és jellemrajz. Bp. 1912. 159–160.

6 „Atyám is végül megelégedett azzal, hogy néhány Deák-párti kerületben megbízható katolikus jelölteket igyekezett felléptetni, ha jól emlékszem, a központi pártvezetőséggel létrejött megállapodás alapján. Ennyi sikere tehát édesatyám akciójának mégis volt.” *Apponyi Albert*: Emlékirataim. Ötven év. Ifjúkorom – huszonöt év az ellenzéken. Bp. 1922. 53–54.

volt, amely a »Katholik« 1872. május 23-iki számában jelent meg. Ez a program a képviselőválasztások előestéjén arra hívja fel a katolikus választókat, hogy a jelöltekől a következőkre nézve kérjenek biztosítékokat: [...]»⁷

Tóth nem pusztán ezzel a tanulmányával, hanem egy könyvismertetésével is jelentős szerepet játszott a „Katolikus konzervatív párt” történettudományi etablirozódásába. 1934-ben megjelent ugyanis Mérei Gyula doktori disszertációja *Magyar politikai pártprogramok (1867–1914)* címmel. Erről írt recenziót Tóth a *Századok* 1938-as évfolyamában. Ebben kifogásolja, hogy mind a kötet programszövegei, mind az elemzések sorából hiányzik a demokrata (Vázsonyi-) és a radikális (Jászi-) párt, s kissé hazabeszélve, hiszen valamennyien azt nézzük először, hogy az olvasott munka szerzője minket idézett-e megemlíti, hogy „nem beszél gróf Apponyi György katolikus és valóban konzervatív pártalakítási kísérleteiről a 70-es években, pedig programja nyilvánosságra került”.⁸

Az időrendet megszakítva jelzem, hogy Mérei Gyula 1971-ben (újra) kiadott pártprogramgyűjteményében már szerepel „A kiegyezés alapján álló konzervatív pártok programjai” fejezetben a Katolikus Konzervatív Párt programja, s az eredetileg németül megjelent szöveg magyar forrásaként Tóth László említett tanulmányát adja meg.⁹

Már korábban is felmerült, hogy a Tóthon és Méreien keresztül a honi történetírásba beépült toposz, mely szerint a szinte a választás megkezdésekor egy vidéki német nyelvű lapban megjelenő írás vajh szolgálhat-e egy esetleges párt politikusait összefogó és/vagy támogatóit megnyerő pártprogramként függetlenül attól, hogy mennyire elterjedt volt, az adott korszakban a német nyelv ismerete.¹⁰

Az itt jelzett „bizalmasokhoz” és katolikus intézményekhez eljuttatott sokezeres röpirat már sokkal inkább betölthetett ilyen funkciót. Magában a *Der Katholikban*, a *Magyar Államban*, a *Religióban* támogatólag, míg a *Pesti Naplótól*, *A Honon* át egészen a *Szabad Egházig*, beleértve a *Magyar Politikát* is kritizálva már korábban is utalnak programra, avagy ötpontos programra. Kétségtelen, hogy maga a katolikus párt létrehozásának legerősebb médiatámogatója a *Ma-*

7 Tóth László: Vogelsang és a magyar konzervatív politika 1867 után. Különnyomat a Károlyi Árpád Emlékkönyvből. Bp. 1933. 6–7.

8 Tóth László: Mérei Gyula: Magyar politikai pártprogramok. *Századok* 72(1938) 263. Jogosan említi Fazekas Csaba, hogy Tóth jelzőként említi Vogelsang cikkében (s hozzátehetem recenziójában) a katolikus és konzervatív kifejezéseket és nem pártnévként. *Fazekas Csaba: Katolicizmus és konzervativizmus a XIX. századi Magyarországon. Múltunk* 47(2002) 3–4. sz. 461–462.

9 A magyar polgári pártok programjai (1867–1918). Összeáll., sajtó alá rend. Mérei Gyula. Bp. 1971. 144–145. A párt leírásakor már csak pártalakítási kísérletként említi az adott szervezetet avagy eseményt, s Sennyey Pált is a párt vezető személyiségei közé sorolja, aki pedig messzemenőkig nem értett egyet egy katolikus párt alakításával. Uo. 364.

10 Fazekas Csaba is elfogadta álláspontomat, mely szerint a máj. 23-i „program”, pontosabban felhívás nem lehetett a mozgalomnak sem összefogója, sem kovásza. Ld. hozzászólásomat: *Fazekas Csaba: A politikai katolicizmus fogalmáról és a reformkori politikai katolicizmusról. Miskolc, 2002. (Miskolci Társadalomtörténeti Műhelyviták 1.)* 17.

gyar Állam is azt írja: „gr. Apponyi György a képviselőválasztások alkalmából kissé elkésve a katolikus programot ismeretes öt pontjával kibocsátá”.¹¹

Az 1970-es évek után keletkezett történeti szakirodalomban már mindig szerepel a párt(kísérlet), sokszor a Bonitz-álláspontnak megfelelően katolikus kaszinók szervezésébe konvertálva, sokszor pusztán a Deák-párti belső liberális-konzervatív mandátummegosztásra kifuttatva.¹²

Azt, hogy valamiféle pártalapítási elképzelésnek kísérleti szinten maradásában, vagy más akcióvá átalakulásában mekkora szerepet játszott az a tény, hogy a konzervatív főurak közül sokan nem fogadták el a pártalapítást, s annak, hogy a római katolikus püspöki kar sem tartotta célszerűnek a Deák-párttal való párt-szerű szembeszegülést, nem tudjuk pontosan megmondani.¹³

A programok, amelyekről a sajtó beszél az úgynevezett Apponyi-féle öt pont alapvetően a képviselőjelöltek által vállalt, vagy aláírt reverzáliássá változott az adott évben. A katolikus hívőket felszólították, hogy csak olyan képviselőkre szavazzanak, akik ezt az öt pontot elfogadják.

Maga a katolikus párt megalkotásának követelménye többéves múlta tekinthet vissza, csak példaként említhetem a *Religióban* először 1870 januárjában, majd ismételten 1871. március 15-én névtelenül közölt cikket, melynek esszenciája: „Alkossunk katolikus pártot”.¹⁴

A mozgalom nyilvánvalóan már a bevett vallásfelekezeteknek egyenlő jogokat biztosító 1868. december 8-án szentesített 1868. évi LIII. törvénycikk körüli vitáknál megkezdődött. A pápai csalatkozhatatlanságnak az I. vatikáni zsinat általi elfogadása 1870 júliusában, s annak kihirdetését megtiltó s a királyi tetsvényjog feltámasztását elhatározó ugyanazon hónapi minisztertanácsi döntés csak erősíti e gondolatot. A katolikus önkormányzat létrehozására összehívott katolikus kongresszus, s a hivatalos egyházi (itt többségi) álláspont el nem fogadása, a különböző alapokról szóló vizsgálat mind-mind hozzájárultak ahhoz, hogy mind egyházi, mind világi részről felmerült egy katolikus párt és/vagy a katolikusnak nevezett érdekek hathatósabb képviselőházi érvényesítésének szüksége.

A vita erről 1871 végén, 1872 elején egyre erősebb lett a sajtóban. A *Magyar Politika*, Kecskeméthy Aurél lapja 1872 februárjában kifejtette, hogy nem tartaná szerencsésnek egy katolikus párt alakulását s főleg azt, „ha a katolikus párt alakulása már küszöbén antagonizmusba helyezné magát a Deák-párttal, és úgy lépne föl, mint amely »garantiákat követel« a Deák-párttól, hogy »a katolikus egyház törvényes függetlenségét, jogait és szabadságát sérthetetlenül tiszteli s minden támadás ellen védeni kész«”.¹⁵ Apponyi György erre reagálva fejtette ki

11 Magyar Állam 1872. jún. 28. 1.

12 Ld. pl. *Csorba László: A vallásalap „jogi természete”*. Bp. 1999. 117.

13 *Gabriel Adriányi: Fünffzig Jahre ungarischer Kirchengeschichte 1895–1945*. Mainz, 1974. (Studia Hungarica 6.) Ld. még: *Szabad Egyház 1872. ápr. 2. 2.* Apponyi a püspöki karhoz fordult támogatásért, s ott nem támogatták.

14 *: *Messze vidék, március 1. Deák-párt vagy balpárt? Religio 1871. márc. 15. 166.*

15 A pártalakulási mozgalmak [...] *Magyar Politika 1872. febr. 20. 1.*

nézeteit a katolikus párt szükségességéről.¹⁶ Apponyi nyílt kiállása mellett csak en passant jelentek meg a katolikus követelések, s nem pontozatokba szedve.

Április 24-én jelent meg a *Religio*ban egy Fejér megyei választókerületi felhívás az ottani katolikus lelkészekről képviselőjelöltjükhöz, melynek végén a következő kérdés szerepel: „*vajon hajlandó-e nekünk szavát adni, hogy mint országgyűlési képviselő szükség esetében a magyar kat. egyház szabadságát, vagyonát, szóval, mindennemű jogait, bárhonnét jövő támadás ellen az országgyűlés termében erélyesen védelmezni fogja?*”¹⁷ A szerkesztőség az akciót, a reverzáliskérést helyeselte, de kifejtette, hogy „mindenre kiterjedő, programot kellene a követjelöltek elé terjeszteni; mert tudjuk, hogy az egyház szabadsága, jogai, javai, alatt nem minden katolikus érti napjainkban ugyanazt”.¹⁸ Ekkor és itt nem utal az Apponyi-féle öt pontra.

Április végén jelent meg a *Magyar Államban* és a Lonkay által kiadott *Lehel Kürtje* című hetilapban¹⁹ egy programvázlat. A februári Apponyi-levélhez képest változás, egyrészt, hogy hangsúlyozza, hogy nincs még „országos bizottság” tekintélyes katolikus világiakból, de remélik, hogy májusban már lesz, amely majd eligazítja a katolikus egyleteket és honpolgárokat, hogy miként kell viselkedni a választás idején, mit kell követelni a képviselőjelöltektől. A követelések itt már pontozatokba vannak szedve, s nem pusztán a korábbi négy szerepel, hanem mindez kiegészül a polgári házasság behozatala elleni küzdelemmel.²⁰ Az adott program hivatalosan nem kötődik Apponyihoz, s már nem beszél pártról, csak egységes katolikus magatartásról. A pontok megfelelnek a Tóth, illetve Mérei által közölt Apponyi-cikk pontozatainak. Ugyanazok, mint, amit a *Religio* közölt, június 19-én:²¹ „Legforróbb hálára vagyunk n. m. Apponyi György úrnak lekötelve, hogy oly tüzetes és előttünk három nyelven ismeretes, ötös pontozatban jeles, szükséges, útmutatást adni méltóztatott az egyházpolitikai kérdésekben való felszólalásra nézve” – kezdődik a Széll Kálmánnak, Szentgotthárd választókerülete Deák-párti képviselőjelöltjének a kerület lelkészei által írott levél. Ebben kéri Széllt, hogy nyilatkozzék az öt pont felől.²² Az nem tartozik az esetleges pártkísérlet, s reverzális történetéhez, hogy Széll Kálmán szentgotthárdi megválasztása után kijelentette: ő „a katolikusok ismeretes ötpontú kívánalmait

16 Gróf Apponyi György úr [...] Magyar Politika 1872. febr. 24. 1., amely cikket azután minden napilap részletesen ismertette. Az Apponyi által említett indokok: a királyi placetum, tetszvényjog felélesztése, a katolikus alapítványok feletti rendelkezés jogának kétségbevonása, a katolikus népiskolák ellen indított kormányzati támadás, a katolikus önkormányzat, autonómia hiánya.

17 S. A.: Székesfehérvár megyéből ápr. 16. Kit válasszunk követnek? *Religio* 1872. ápr. 24. 254.

18 Uo.

19 Melléklet a Magyar Államhoz; A magyar nép politikai képes hetilapja. Az alapító laptulajdonos Lonkay Antal, a felelős szerkesztő Lőrinczi Ferenc volt.

20 Közeledik a választások [...] Magyar Állam 1872. ápr. 27. 1–2. Közeledik a választások [...] *Lehel kürtje* 1872. ápr. 24. 26–27.

21 *Zsemlics I.*: A szentgotthárdi esperesi és választói kerületből (Szombathelyi egyházi megye) jún. 11. Kat. politikai mozgalom. *Religio* 1872. jún. 19. 383.

22 A pontozatok sorrendje nem azonos az ápr. végével, viszont megegyezik az Apponyi máj. 23-i cikkében közölte.

a kegyeletes történeti emlékek közé sorolja, melyek a modern jogállamban, minő Magyarország, hiába keresnek talajt arra, hogy az életben ismét tenyész-erőt nyerjenek”.²³

Az, hogy mindezek alapján Apponyi adott-e programot a mozgalomnak, avagy a mozgalom adott programot Apponyinak, nehezen eldönthető. Egyértelmű, hogy a program pontozatai valamiféleképpen kollektíven alakultak ki, s egy ismert személyhez kötésük, a kor elképzelése szerint csak növelheti hatásfokukat.²⁴

Ugyanakkor az is kétségtelen, hogy valamely „jelesebb” tekintélyesebb személyre való utalás erősítheti egy „program” hívó szó jellegét. Így például Erdélyben egyértelműen Apponyi nevéhez kötötték a közölt ötpontos programot.²⁵

A mozgalomhoz egyre kevésbé lehet az elit tagjait kötni, püspökök, főrendiházi tagok kihátráltak mögüle. Akik Apponyi környezetében maradtak nem biztos, hogy valóban vonzóerőként működnek.²⁶

A programszövegekben dúskálva nem feledkezhetünk meg a Lonkay Antal által szerzett „költeményről”.²⁷ Ezt közölte a *Magyar Állam*, a *Lehel Kürtje*, s külön brosrúaként is megjelent ugyanazon a napon mikor a *Der Katholikban* Apponyi „pártprogramja”.²⁸

Lonkay versezete a mozgalom társadalomfelfogásáról messze többet mond, mint az összes korábbi „program”, annak ellenére, hogy követeléseai azonosak. Mutatja azt is, hogy a mozgalom igazi alapegysége a katolikus politikai kaszinó,²⁹

23 Széll Kálmán [...] Magyar Állam 1872. jún. 23. 1.

24 Persze nem feledkezhetünk meg arról, hogy Apponyi György neve sokak szemében nem igazán volt valami jónak a jelképe. Nem véletlen, hogy még a Magyar Állam is, hogy Apponyi Albertet, ki a szentendrei kerületben indult Deák-párti képviselőjelöltként védje kijelentette: az Apponyi név nem negatív, csak Apponyi Pálra kell gondolni, aki 1606. jún. 23-án a Pacificacio Viennensis-t aláírta. Levél Óbudáról. Magyar Állam 1872. máj. 19. 2.

25 Az ultramontánok mozognak [...] Nemere 1872. jún. 13. 185.

26 Megemlíthetem pl. Viola Károlyt, aki nemcsak Apponyi György intimsusa, nemcsak Apponyi Albert 1872-es kampányának egyik menedzsere, a pesti katolikus politikai kaszinó egyik fő szervezője volt, de 1868-ban az Általános Munkássegylet alelnöke, sőt állítólag nem egészen egy évtizeddel korábban besúgó is. Ld. Clericalia Borsszem Jankó 1872. ápr. 28. 5. és *Nemes Dezső: Az általános munkássegylet története* Bp. 1952. 48–50.

27 Szózat Magyarország katolikus választóihoz. Az ötpontú kat. programot fejtegető népies politikai verszet. A szöveget az alábbiakban közlöm.

28 A verszetet már 17-én hirdetik a mozgalom lapjai, máj. 9-én már hirdetik, hogy a pesti katolikus politikai kaszinóban 12-én népies előadás lesz a katolikus választók sérelmeiről és követeléseiről. Az időjárás miatt elmaradt felolvasást 17-én pünkösdvasárnapra tették át, s a témát már így fogalmazták meg: A kat. választási program öt pontja: politikai népies verszet. Nem tartom elképzelhetetlennek, hogy Lonkay 9. és 17-e között az előadásra készülve alakította ki művét.

29 Ismereteink szerint ebben az időben kb. 10 olyan egyesület működött, melynek nevében a „katolikus politikai” kifejezés szerepelt. A „kaszinó” megnevezés a kisebb helyeken nem volt használatos, itt az „egylet”, „népegylet”, „olvasóegylet” kifejezéseket használták. Azon városok, ahol katolikus politikai kaszinó működött: Pest, Pozsony, Székesfehérvár, Komárom, Temesvár. Ld. A magyarországi egyesületek címtára a reformkortól 1945-ig. Vidéki egyletek és körök. I–III. Szerk. Pór Edit. Bp. 1988.; Magyarországi egyesületek adatbázisa a Magyar Országos Levéltárban. <http://old.mol.gov.hu/egyesulet/> (2010. jún. 7.).

hisz másutt nemigen lehetne ily hosszú „irodalmi szöveget” az érdeklődőkhöz eljuttatni. Úgy vélem emiatt, meg szórakoztató voltánál fogva, akár ezt is használhatjuk a „Katolikus konzervatív pártkísérlet” programnyilatkozatának:

Lonkay Antal

Szózat Magyarország katolikus választóihoz

Az ötpontú kat. programot fejtegető
népies politikai versezet.

I.
(Nem kell placétom!
vallási szabadságot a
katolikusoknak is!)
Ébredj, ébredj álmaidból!
Katolikus magyarom!
Láss és ámulj az ezernyi
Fonákságon s zavaron

Itt a szent királyok földjén
Te nem vagy többé szabad;
Mások lakmároznak dúsán,
Tied – ami tán marad.

Az újmódi szabadságból
Neked ugyan kijutott;
Csak ha szépen meginstálod
A lutránost és zsidót: -

Csak úgy szabad hinned, amit
Anyaszentegyházod mond;
Katolikusok számára
Ez a mérték, ez a font...

*

Törvényeket e hazában
Ezer évig mi íránk;
De hogy valakit elnyomjunk,
Ily virtus nem fért hozzánk

Hogy legyen jog s népszabadság,
Mindenütt mi kezdtük ezt;
Szüntetni rabszolgaságot
Nem tud más, csak a kereszt!

Eszmeharcban mindig elsők
Katolikus franciák;
S itthon a mi nevelésünk
Úgy Apponyi mint Deák.

Vagyunk minden világrészben,
S hol hitünk fáklyája ég,
Ott az erkölcs és művészet,
És szebb a földkerekség.

Országokat alapított
A szent katolika hit;
Szent István állandósítá
Hazánk létalapjait.

S hogy ha szent István nem állit
Annyi püspökséget itt,
S hogyha Rómától nem nyeri
Koronás jelvényeit:

Pusztult s futott volna vissza
Ázsiába nemzetünk;
S csak molyette könyv beszélne,
Hogy egykor itt volt helyünk.

Háromszoros nagy őseink,
Szittyák, hunok, avarok, –
Eltűntek! –s mint *keresztények*
Élnek csak a magyarok.

Ezt tanítja a történet,
Így volt mindig s lesz folyvást;
Csak a kereszt ad virágzást,
Műveltséget s haladást!

És ma mégis mit kell látnod
Katolikus magyarom!
Gonosz csalók azt terjesztik,
Hogy az ember csak barom.

Rút majmökká aljasítják
Kacagányos őseid’;
S hogy felejtsük szent hitünket,
Erőszakkal sürgetik.

Vad lármával azt kiáltják,
Hogy veszélyes szent hitünk;
S követelik, hogy az állam
Bontsa azt, mit építünk.

Az újmódi szabadságból,
Másoknak jut pástétom;
Nekünk ’nesze semmi fogd meg’:
Száraz darab *placetom!*

Ébredj népem álmaidból
Mentsd meg hazád’ s nemzedet’,
S az országgyűlésbe válasza
Katolikus követet.

II.

(Nem kell közös iskola!
Éljen a keresztény népnevelés!)
»Népoktatás, népnevelés!«
Ezt is halljuk szüntelen;
De hány van a lármázók közt,
Ki áldozni kész legyen?

Oly sok századon keresztül
Édes népem ki nevelt?
Biz’ a szabadkőműves had
Ebben soh’ sem állta helyt.

Világbölcsek forgószele
A néppel nem gondola;
Csak az egyház volt a népek
Nevelője gyámola.

A Golgota szent töve lőn
Az első népiskola.
S ápolva lett minden tájon,
Hova kereszt elhata.

Császárok- és államoknak
Csak szolganép kell vala;
De a szeretet egyháza
Nem ily elvnek hódola.

»Hallod állam! hallod császár!
Egy Atyánk van!« – szóla ő,
»Aki előtt úr és szolgál,
Szegény s gazdag egyenlő!«

»Egyenlők s testvérek vagyunk!«
- Ezt Róma hirdette ki;
S általa törettek szét a
Rabszolgaság láncai.

A népeket ő tanítja
Nagy két ezredéven át;
Az állam csak tegnap óta
Szereti az iskolát.

S ha kezét fognának szépen
Az egyház s az államok;
Mily édes volna gyümölcs,
S a népek mily boldogok!

Hej, de az újmódi állam
Háládatlan siheder!
Imádni csak azt tudja, mi
Testi öröm, pénz, siker.

Van sok hamis prófétája,
Ily kátét hirdető,
S a keresztény nevelésnek
Irtó-hadat üzenő.

E hamis próféták szülték
Azt a közös iskolát,
Mely tiltja, hogy a kis gyermek
»Dicsérhesse Jézusát!«...

S kiszórja szent jelvényinket:
Krisztus képét s Máriát,
»Magyarország patrónája
Ne védje már e hazát!«...

Minek is? hisz olyan boldog
Az új majom-fajzadék!
Ha néha kevés a bankó,
Csinál hamist, s lesz elég!...

Azért töltik nagy tölcserrel
A sok tudást, rajzolás;
Ügyeskedővé nevelnek
Minden középiskolást.

Erre bizony nem kell kereszt,
Sem nagy, sem kis biblia;
S kotródják az iskolából
Minden papi babona!

István s László, szent királyink,
Számotokra sincs pardon;
Titeket se tiszteljen már!
Se ifjú, se hajadon...

Mert hát ötszáz gyermek között
Találkozik két zsidó;
Ezeknek szent képetekkel
Botrány nem okozható.

Az újmódi szabadságban
Ki van szabva a szép út;
Két zsidóért ötszáz gyermek
Közös iskolába jut.

S kanállal vesz be sok tudást,
Megtanul *számolni* jól;
Lám milyen könnyen boldogul, ki
Dupla krétával számol...

A rajzolás hírös tudás, -
Itt fájnul jártas legyen;
S ha lapos a bugyelláris,
Rajzol bele ügyesen...

Erre, arra! mért ne tenné?
A nem pápista tanonc!
Pokollal nem ijesztheti
Papja, mert ő szabadonc.

Szent képecskét és szép tájat
Bizony csak nem rajzolgat, -
Ki rajongás helyett tanult
Kenyértudományokat ...

*

Szó, ami szó atyámfia!
Hanem ez már kicsit sok!
Közös iskola nélkül is
Voltak népek boldogok!

Vallás nélkül, erkölcs nélkül
Nincs nevelés, csak romlás;
Csak Istennel lehet üdvöz
A műveltség s haladás.

Ily haladást hirdetnek a
Katolikus iskolák,
Nyitva állnak, tekintse meg
Akár az egész világ.

Atyáink szent hite szerint
Folyjon hát a tanítás,
S mint mi nem bántjuk a másét,
Mienket se bántsa más!

Ébredj népem álmaidból,
Mentsd meg hazád s nemzeted,
S az országgyűlésbe válaszs
Katolikus követet.

III.

(A katolikus vagyonhoz senki
se merjen nyúlni!)

»Sok a katolikus vagyon

El kell venni s osztani!«

Csiripolja a baloldal,
Smüle és Csernátoni.

Erre bizony, atyámfia,
Azt feleljük: »majd ha fagy!«
Szégyen reád bal és szélbal,
Ha rablók tanyája vagy.

Nem »ebül jött szerzék ezt, hogy
Ismét ebül vesszen el«;
Nem potyáztok ősapáink
Igaz szerzeményivel.

Esztergom, Kalocsa, Eger,
Nagyvárad, Pécs, Nyitra, Győr,
S többi székesegyházunknak,
Melyek azért állnak őrt,

Hogy az Isten, haza, a király
Ügye szent s biztos legyen,
S érte, ha kell éltét adja
A magyar készségesen, -

Nem azért adott jószágot
Sajátjából Szent István,
Hogy majd abban turkálhasson
Minden himpellér s hitvány; -

Nem azért erősítették
Azt meg többi királyaink,
Hogy dobra üsse a sátán,
Aki köztünk konkolyt hint;

Nem azért tartottuk azt meg
Kilencszáz esztendőn át,
Hogy most elosztózzék rajta
Zsidó s kálvinistaság;

Hanem, hogy híven megtartsuk
Utódink számára is,
S védjük bátran az, ellenség
Ha még annyi volna is.

Bírja kii a magáét,
Mi nem bántjuk Debrecent!
Sem Enyedet, sem Patakot,
A tulajdon legyen *szent!*

A katolikus vagyonnak
Katolikus célja van;
S szentségtörő, aki másra
Vesz belőle pazaran.

Amely ország a szent vagyont
Elrabolni engedi,
Nincsen rajta áldás, amíg
Bűnét jóvá nem teszi.

Ott van a szép Spanyolország,
Ott a lelkes francia;
Egyház megrablása óta
Nincs békéje: van hada!

S csakis akkor derülend fel
Mindkettőre új napfény,
Ha tisztelve lesz az egyház,
S szerzője, a legfőbb Lény.

Hej, de ti ezt nem mindnyájan
S nem mindjárt fogjátok fel;
A távolit nehéz látni:
Közelebbi példa kell.

Itt a példa forgassátok
Érett ésszel, józanan;
Benne megtalálhatjátok,
Van-e itt is igazam.

A németesítő József
Császár szintén próbát tett,
És a magyar szentegyházról
Egyet-mást ő is elvett.

Ferenc király visszaadta,
De mit vissza nem adott,
Zsidó kezére került régen,
Bécsi zsidó az úr ott.

Mi hasznot hoz hát a honnak
Az ily szabadelvűség?
Nincs áldás az ily zsákmányon,
Van átok és veszteség!

Azért hamis prófétákra
Mi sohasem hallgatunk,
S mindenkinek megmutatjuk,
Hogy szent a mi vagyonunk.

Templomaink, iskoláink
S a jó gyermeknevelés
Úgyis annyi gondot adnak,
Hogy amink van, még kevés.

Hát ha ezt is elpredálná
Lutrános országgyűlés,
Volna bezzeg száz millió
Újabb adófizetés!

*

Ébredj népem álmaidból,
Mentsd meg hazád s nemzeted,
S az országgyűlésbe válaszszt
Katolikus követet.

IV.

(Nem kell állati párosodás!
maradjon a házasság szentség!)
»Házasság szentsége sem kell!«
- Mondja már sok népcsaló;
»Elég, ha a pandúr elé
Áll a legény s leányzó«...

És »polgári házasságnak«
Nevezi ezt a lator,
Mintha arra esküdöznék
Hogy az ecet–bakator.

Hallgass ide atyámfia
E verseim megmondják,
Mit tesz az, ha így biztatnak:
»Lesz polgári házasság!«

Hát az sem, több sem kevesebb,
Mint állat-párosodás,
Adás-vevés egy pár hétre,
Leány- és szívárulás.

Hogyha a lány szép vagy gazdag,
Reá ugyan mi sors vár?
Elszédíti gyenge fejét
Egy-egy ravasz csapodár.

Házasságot ígérgetve,
Feldúlt szívet és vagyont;
S hogyha van, ki rászorítsa,
Elveszi a hajadont.

De csak bíró s pandúr elé
Viszi stemplis pakszuson;
Mintha marhát szerzett volna
Valamelyik piacon.

Hej, de a szépség mulandó,
A rózsakor elrepül;
A vagyon nem tart örökké,
S örömben ürem vegyül.

És az első perpatvarnál
Pórus jár a lány, szegény!
Vagy elcsapja, vagy otthagyja
Stemplin írott vőlegény!

Nem köti őt a szent vallás,
A polgárfrigy bontható;
Újabb stemplis írást ad be,
S »jól van!«–mondja a bíró.

Volt feleség, nincs feleség;
S ismét nőtlen legény,
Újra szállong, mint a lepke,
Csalni valót keresvén.

Egyik lánytól a másikhoz
Így csapong ő szüntelen;
S amíg tart a vonzó szépség,
Addig marad egy helyen.

Szép kilátás, szép leánykák,
S rátok is, édesanyák!
Ha szentség-frigy helyett beüt
Stemplis vásár-házasság.

Lesz majd itt is, ami nemrég
Történt Bismarck termivel;
Hol összejött úri-lator
Öt volt feleségivel.

Hanem hát ti, a szent érzések,
Anyai nagy örömek!
S keresztény gyermeknevelés
Mi lesz tibelőletek!

Hitvestársi örök hűség,
Családi sok szép erény;
Melyek által olyan boldog
Tud lenni gazdag s szegény; -

Hova lesztek, amíg így tart
Ez a felfordult világ;
Kivált ha beüt a stemplis
Omló-bomló házasság...

Tőled függ még, jól meggondold,
Katolikus magyarom;
Ha követet jól választasz
Segíthetsz még e bajon.

*

*Ébredj népem álmaidból,
Mentsd meg hazád s nemzeted,
S az országgyűlésbe válaszs
Katolikus követet.*

V.

(Éljen a katolikus önkormányzat!)
Egy nagy dolog van még hátra,
Hallgasd még, mi kell nekünk:
Katolikus önkormányzat!
E nélkül nem élhetünk

Tudom hallottad már hírért
s nevét: *autonómia*...
Hanem hát deákul nem tud
Mindenik emberfia.

Azért mondtam meg előre
Igazi magyar nevé;
»Katolikus önkormányzat!«
Ezt hirdessük szerteszét.

Jól megfigyeld szavaimat,
Hogy ezt ne fonákul tudd;
Tiszta bort öntök kupádba,
Legjobb az egyenes út.

*

Ily kiáltásoktól hangzik
Már egész Magyarország
*»Éljen a jogegyenlőség,
És éljen a szabadság!«*

Éljen bizony! hisz mi adtuk;
Hogy ne éltetnők mi is?!
Csakhogy bírják és élvezzék
A katolikusok is!

Hej, de a dolog furcsán megy!
Katolikus polgártárs,
»Nesze semmi, fogd meg«-leszen
A te részed, jól vigyázz!

Jól vigyázz, hogy ily gyalázat
Ne érjen, s ily szolgaság...
Szent Istvánnak unokáit
Ne így lássa a világ!

Szabadság s jogegyenlőség
Vajmi drága égi kincs!
De nekünk, ha nem ébredünk,
Nem jut más, csak rabbilincs.

Ahány pontról eddig szóltam,
Mind gyászos história;
Úgy a placétom bilincse,
Mint a közös iskola.

Javainkra fájó fogak
S osztozkodni-akarás,
Meg az új stemplit fogyasztó
Állati párosodás...

Ez az első négy sérelem,
Melyért lelkünk aggódik;
Katolikus önkormányzat
Hiánya–az ötödik.

Zsidó, protestáns, ógörög,
Önkormányzatnak örvend;
Csupán a katolikusnál
Gátolják azt, ami szent.

Zsidó, protestáns, ógörög,
Sőt még nazarénus is
Hihet, írhat prédikálhat
Nyílt istenkáromlást is.

Nazarénus prédikálhat
Hazarontó tanokat!
Hogy ő nem fog hazát védni,
Mert ő fegyvert nem foghat.

S mind ez »ne nyúlj hozzám« virág,
Nazarénus-szabadság;
Van ki védje őket ott is,
Hol törvényt hoz az ország.

És bizonyos »reform-egylet«
Mindent szabadon csinál;
Nyílt istentagadás mellett
Forradalmat prédikál.

De hát hiába, szabadság
Van, melyben mindez mehet;
Pápát s pápistákat szidni -
Büntetlenül teheted.

Hanem ha a mi püspökünk
Hitünk tanát hirdeti,
Megidézik fel Budára,
S mondják, majd adnak neki!

S mindezt megtapsolja szépen
Szabadonc országgyűlés;
Nem ártana sok tagjának
Más helyen való ülés.

Vallási és iskolai
Jószágainkat nem magunk
Kormányozzuk, s elkallódik
Lassan a mi vagyunk.

Másoknál önkormányzatuk
Folytán semmi sem vesz el;
Minden garast maguk tesznek
Oda, hova tenni kell.

A mi jószágink gazdája
Olyan minisztériom,
Melyben szabadkőművesek
Ülnek magas polcokon.

Mit mondana, ha felkelne
István, László s Lajosunk,
Bakács, Pázmány, Lósi primás,
S Esterházy nádorunk!

Hát bizony csak így szólnának:
»Ez-e az a szent nemzet?
A mi katolikus magyar
Népünk ugyan hova lett?!«

Hát ilyen akollá fajult
A magyar országgyűlés.
Hol katolikus szent hitért
Alig van, ki szólni kész!

Ha te folyvást így szundikálsz
Katolikus magyarom:
Mindent elpusztító vihar
Ébresztend fel egykoron...«

És ez sem, több sem kevesebb,
Csak azt mondó intelem:
»Tettre katolikus magyar!
Aki alszik, nincs velem.«

*

Ha jó követet választunk,
Meglesz önkormányzatunk!
Nem fog hízni rajtunk annyi
Háládatlan kakukkunk.

Szavazzuk le az árulót,
Hadd bukjék minden kakukk!
Aki katolikus névre
Érdemtelen mameluk...

*

Itt az öt pont: forgassátok
Újra s újra szorgosan;
Az árulót az utókor
Megbélyegzi csúfosan.

De aki szép tette buzdul,
S híven sorompóba áll.
Része lesz a diadalban,
Melyet két világ csodál.

Hálás katolikus korszak,
Mely utánunk jőni fog,
S az öt sérelemtől menten,
Szabadon hisz és mozog;

Ellátogat sírjainkhoz
S hálálkodni ekképp fog:
»Áldás rátok! ti tettétek,
Hogy én is szabad vagyok!«

*

Ébredj népem álmaidból,
Mentsd meg hazád s nemzeted,
S az országgyűlésbe válaszs
Katolikus követet.